

HR 19 mei 1977, ECLI:NL:HR:1977:AC1877, NJ 1977/521 (Stolte/Schiphoff; Kribbebijter)

Wetsartikelen:	Art. 3:33 jo. 3:35 BW; art. 7:414; art. 7:419 BW
Kernwoorden:	Lastgeving; handelen in naam van ander of in eigen naam? Wilvertrouwensleer. Schade van achterman te vorderen door tussenpersoon
Kern:	De vraag of een middellijk vertegenwoordiger op eigen naam of op naam van een ander is opgetreden, hangt af van hetgeen hij en die ander daaromtrent jegens elkander hebben verklaard en over en weer uit elkaars verklaringen en gedragingen hebben afgeleid en mochten afleiden. Een middellijk vertegenwoordiger kan ingeval van wanprestatie van de wederpartij niet alleen vergoeding van de eigen schade vorderen maar ook die van de achterman.
Versie: W.H. van Boom © versie 2 februari 2017	

1. Casus en uitspraak

In maart 1972 verkoopt en levert R.H. Stolte aan J.W. Schiphoff Sr. een negenjarige brandenburger ruïn voor een bedrag van hfl. 7.600. Schiphoff trad daarbij op als commissionair voor een zekere Duitse paardenhandelaar W. Lorsch, die de ruïn voor concoursen wilde gebruiken. Het paard blijkt een aantal gebreken te vertonen, waaronder een aandoening waarbij het paard nekspieren dwangmatig aantrekt en de bovenkaak klemt tegen voederbak of hekwerk (vandaar de term 'kribbebijter' of '-slijper').

Schiphoff vordert in deze procedure schadevergoeding van Stolte, omdat Stolte zou hebben gegarandeerd dat het paard vrij van gebreken was. De gevorderde schade (onder meer de koopprijs, provisie van Schiphoff, veterinaire kosten, voeder, retourtransportkosten, in- en uitvoerkosten) is bijna hfl. 11.000. Stolte verweert zich onder meer met de stelling dat Schiphoff niet voor eigen rekening handelde maar als commissionair opgetreden was, en dat hij het paard dus niet aan Schiphoff heeft verkocht en dat Schiphoff geen schade heeft geleden.

De Rechtbank Assen wijst de vorderingen af, onder meer op de grond dat niet aannemelijk is geworden dat de gestelde schade door Schiphoff is geleden. Het Hof Leeuwarden wijst de vorderingen toe, onder meer op de grond dat Schiphoff vergoeding van de geleden schade wel als de zijne kan vorderen omdat hij zich verplicht acht om de schade van Lorsch te vergoeden en het paard terug te nemen van Lorsch.

In cassatie komt Stolte tegen dit oordeel op met de klacht (1) dat niet Schiphoff maar Lorsch als contractspartij van Stolte moet worden gezien en (2) dat een tussenpersoon geen vergoeding van schade kan vorderen als hij die schade niet zelf heeft geleden. De Hoge Raad verwerpt de eerste klacht:

5

“dat het antwoord op de vraag of iemand jegens een ander bij het sluiten van een overeenkomst in eigen naam – dat wil zeggen als wederpartij van die ander – is opgetreden, afhangt van hetgeen hij en die ander daaromtrent jegens elkaar hebben verklaard en over en weer uit elkaars verklaringen en gedragingen hebben afgeleid en mochten afleiden; dat een bevestigend antwoord op deze vraag, die van feitelijke aard is, niet wordt uitgesloten door de omstandigheid dat die ander wist dat degene met wie hij handelde, dit ten behoeve van een opdrachtgever deed; dat het Hof dan ook door in het onderhavige geval deze vraag aldus te beantwoorden dat Schiphoff en niet Lorsch als wederpartij van Stolte is opgetreden, geen rechtsregel heeft geschonden;

10 | *dat het Hof in dit verband betekenis mocht toekennen aan de door het Hof vastgestelde
omstandigheid dat Schiphoff de overeenkomst als commissionair ten behoeve van Lorsch heeft
gesloten, nu zowel naar de omschrijving van art. 76K. als naar gewoon spraakgebruik een
commissionair een tussenpersoon is die in het algemeen in eigen naam ten behoeve van anderen
koopt en verkoopt;
15 | dat daaraan niet afdoet dat de wet blijkens art. 79 van voormeld wetboek niet het geval uitsluit dat
een commissionair in naam van zijn opdrachtgever optreedt (...)"*

Ook de tweede klacht wordt verworpen:

5 | *" (...) dat iemand die in eigen naam maar ten behoeve van een opdrachtgever met een ander een
overeenkomst sluit, in beginsel ook in eigen naam ten behoeve van die opdrachtgever de uit die
overeenkomst voortvloeiende rechten geldend kan maken;
dat dit met name ook geldt voor een vordering als in het onderhavige geval is ingesteld, strekkende
tot vergoeding van de schade die als gevolg van ontbinding van de overeenkomst wegens
wanprestatie aan de zijde van de partij jegens wie de wanprestatie is gepleegd, is geleden;
dat het daarbij in beginsel (...) geen verschil maakt of deze partij de schade in eigen vermogen lijdt,
dan wel de vordering uitsluitend of mede instelt ten behoeve van haar opdrachtgever ten einde
vergoeding van de door deze geleden schade te verkrijgen (...)"*

2. Commentaar

Het Kribbenbijter-arrest geeft twee rechtsregels. De eerste is van belang voor de verhouding tussen lastgeving en onmiddellijke vertegenwoordiging (door volmachtverlening). De tweede is van belang voor het leerstuk van de schadevergoeding bij uitvoering van de last door middellijke vertegenwoordiging.

Lastgeving en onmiddellijke vertegenwoordiging

Een commissionair is een tussenpersoon in de handel, bijvoorbeeld handel in ruwe materialen, grondstoffen, onbewerkt voedsel, of, zoals hier: de handel in paarden. De commissionair contracteert vaak op eigen naam, maar in opdracht van een achterman. De commissionair heeft van de achterman een last gekregen (art. 7:414 BW, een species van opdracht als bedoeld in art. 7:400 BW) om voor zijn rekening overeenkomsten te sluiten. De uitspraak van de Hoge Raad spreekt nog over art. 76 K (Wetboek van Koophandel). Dat artikel betreft 'commissionairs'. Het is in 1992 komen te vervallen. De rechtszaak zou, als de feiten zich vandaag zouden afspelen, worden beheerst door de regeling van de lastgeving in art. 7:414 BW.

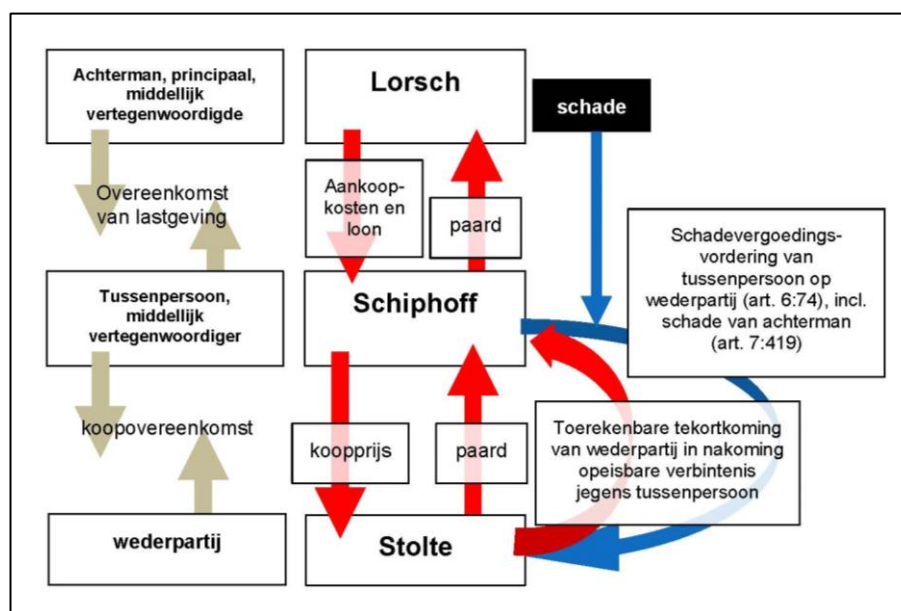
De overeenkomst van lastgeving kan de lasthebber verplichten te handelen in eigen naam; zij kan ook verplichten om te handelen in naam van de lastgever, aldus art. 7:414 lid 2 BW. Een lasthebber kan dus ook gevolmachtigd zijn in de zin van art. 3:60 BW, maar noodzakelijk is dat niet. Of de lasthebber door de lastgever gevolmachtigd is om in naam van de lastgever rechtshandelingen te verrichten, is een kwestie van uitleg van de overeenkomst van lastgeving. Daarin kan een dergelijke volmacht uitdrukkelijk of stilzwijgend zijn verleend aan de lasthebber. Het kan ook gebeuren dat een lasthebber zich tegenover de derde, de wederpartij, weliswaar voordoet als gevolmachtigde en als zodanig in naam van de achterman contracteert met die wederpartij, maar hij in werkelijkheid niet gevolmachtigd is. In dat geval raakt de achterman alleen gebonden als aan de vereisten van art. 3:61 lid 2 BW is voldaan.

De vraag of een lasthebber ook gevolmachtigd is, is een andere vraag dan de vraag of de lasthebber ook daadwerkelijk optreedt in naam van de achterman of niet. Die laatste vraag is niet zozeer

afhankelijk van wat lasthebber en lastgever hebben afgesproken maar veeleer van hoe de lasthebber zich *tegenover de derde*, de wederpartij dus, gedraagt en welke verklaringen hij tegenover de derde aflegt. Het kan dus aankomen op hoe de lasthebber zichzelf presenteert tegenover de wederpartij, welke woorden hij daarbij gebruikt, of het in die branche gebruikelijk is dat de tussenpersoon zichzelf bindt of juist de achterman, en dergelijke omstandigheden meer. In de woorden van de Hoge Raad: of de lasthebber hij zich als gevolmachtigde voordoet, of juist de indruk wekt op eigen naam te contracteren, hangt af van hetgeen hij (de lasthebber) en die ander (de derde, wederpartij) daaromtrent jegens elkaar hebben verklaard en over en weer uit elkaars verklaringen en gedragingen hebben afgeleid en mochten afleiden. Dat noemen we de Kribbenbijter-maatstaf.

Schadevergoeding bij uitvoering van de last door middelijke vertegenwoordiging

De tweede klacht in cassatie betreft de vraag of een lasthebber die in eigen naam contracteert met de derde-wederpartij, ook gerechtigd is om via de contractuele band vergoeding te vorderen van die derde voor de schade die niet hij maar juist de lastgever lijdt. Als het contract om een deugdelijk paard te leveren, is gesloten tussen de verkoper en de lasthebber, dan is het de lasthebber die als koper gelegitimeerd is om *ex contractu* schadevergoeding te vorderen (of nakoming etcetera). De lastgever is feitelijk en economisch wel belanghebbende bij het contract, maar strikt juridisch gezien is hij niet contractant. Hij is dus in beginsel juist niet gelegitimeerd om die vordering in te stellen. Contracten binden immers alleen partijen en alleen partijen kunnen er rechten aan ontleen. Als het paard echter in eigendom is gekomen van de lastgever,¹ en deze bijvoorbeeld uitgaven doet om de gebreken aan het paard te herstellen (denk aan: kosten van geneeskundige behandeling), dan ontstaat een patstelling: de gelegitimeerde crediteur heeft geen schade en dus geen contractuele schadevergoeding, terwijl de achterman wél schade lijdt maar niet gelegitimeerd is tot de contractuele schadevergoedingsvordering. Het moge duidelijk zijn dat dit probleem niet speelt bij onmiddellijke vertegenwoordiging: in dat geval is de achterman immers rechtstreeks contractueel verbonden geraakt met de verkoper (art. 3:66 lid 1 BW).

¹ En dat gebeurt vrij snel, namelijk op grond van de leer van de directe verkrijging zoals die besloten ligt in art. 3:110 BW. Levering van roerende zaken aan een middelijke vertegenwoordiger wordt per saldo gezien als levering aan de achterman.

Er zijn verschillende manieren denkbaar om aan deze patstelling te ontkomen. Het Kribbenbijter-arrest biedt één van die manieren: de lasthebber die op eigen naam contracteert, is contractueel gelegitimeerd om schadevergoeding te vorderen, inclusief de eventuele schade die de achterman in zijn vermogen lijdt (de Hoge Raad noemt het de schade 'aan de zijde van de partij jegens wie de wanprestatie is gepleegd'). Deze oprekking van de contractuele legitimatie is in 1992 gecodificeerd in art. 7:419 BW.